

Obsah

Úvodem	5
1 Vědecký výzkum v pedagogice	6
1.1 Jak člověk poznává	6
1.2 Co je to pedagogický výzkum	7
1.3 Fáze vědeckého výzkumu v pedagogice	8
1.4 Techniky práce s odbornou literaturou	13
1.5 Výběr prvků do výzkumných vzorků	17
1.5.1 Druhy výběrů	18
1.5.2 Rozsah (velikost) výběru	23
1.6 Výzkumy ex-post-facto a experimenty	26
1.6.1 Pedagogické experimenty	27
2 Měření v pedagogickém výzkumu	33
2.1 Co je to měření	33
2.2 Úrovně měření	35
2.3 Vlastnosti dobrého měření	37
2.4 Kvalitativně orientované výzkumy	40
2.5 Nejběžnější metody zpracování dat v pedagogických výzkumech	41
2.5.1 Uspořádání dat a sestavování tabulek četností	41
2.5.2 Grafické znázornění naměřených dat	45
2.5.3 Charakteristiky polohy (střední hodnoty)	47
2.5.3.1 Aritmetický průměr	48
2.5.3.2 Medián	51
2.5.3.3 Modus	53
2.5.3.4 Vztah mezi charakteristikami polohy	55
2.5.4 Výpočet měř variability (charakteristik rozptýlení)	56
2.5.4.1 Variační šíře	56
2.5.4.2 Směrodatná (standardní) odchylka	56
2.5.4.3 Variační koeficient	59
2.5.4.4 Kvartilová odchylka	59
2.5.4.5 Míry variability pro nominální (kategorizovaná) data	62
2.5.5 Míry šikmosti a špičatosti	64
2.5.5.1 Šikmost	64
2.5.5.2 Špičatost (exces)	64
2.6 Metody průzkumové analýzy dat	65
2.6.1 S-L grafy	66
2.6.2 Kvartilové grafy	68
2.6.3 Kvartilové grafy s vruby	70
2.7 Normální rozdělení	73

3	Statistické metody užívané při ověřování hypotéz	77
3.1	Hypotézy v pedagogickém výzkumu	77
3.2	Statistické testy významnosti	78
3.2.1	Druhy statistických testů významnosti	79
3.3	Metody pro ověřování vztahů mezi jevy	80
3.3.1	Závislost mezi pedagogickými jevy při nominálním měření	80
3.3.1.1	Test dobré shody chí-kvadrát	80
3.3.1.2	Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku	90
3.3.1.3	Stupeň závislosti mezi jevy v kontingenční tabulce	98
3.3.1.4	Test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku	101
3.3.1.5	Fisherův kombinatorický test pro čtyřpolní tabulku s malými četnostmi	103
3.3.1.6	Stupeň závislosti mezi jevy ve čtyřpolní tabulce	106
3.3.2	Závislost mezi pedagogickými jevy při ordinálním měření	108
3.3.2.1	Spearmanův koeficient pořadové korelace	108
3.3.2.2	Kendallův koeficient shody	114
3.3.2.3	Znaménkový test	116
3.3.2.4	Wilcoxonův test	119
3.3.2.5	U-test Manna a Whitneyho	121
	a) U-test pro velmi malé výběry	121
	b) U-test pro větší skupiny	123
	c) U-test při velkých četnostech	125
3.3.2.6	Kolmogorovův-Smirnovův test pro dva výběry	129
3.3.3	Závislost mezi pedagogickými jevy při intervalovém nebo poměrovém měření	132
3.3.3.1	Funkční a statistická závislost mezi jevy	132
3.3.3.2	Regresní a korelační analýza	136
3.3.3.3	Pearsonův koeficient korelace	137
3.3.3.4	Bodová biseriální korelace r_{db}	143
3.3.3.5	Biseriální korelace r_{bis}	145
3.3.3.6	Tetrachorický koeficient korelace	146
3.3.3.7	Testování statistické významnosti rozdílů mezi dvěma koeficienty korelace	147
3.3.3.8	Studentův t-test	149
3.3.3.9	Fisherův-Snedecorův F-test	156
3.3.3.10	Párový t-test	158
3.3.3.11	Princip analýzy rozptylu	161
	Jednofaktorová (jednoduchá) analýza rozptylu	161
	Duncanův test	165
	Dvoufaktorová analýza rozptylu	167
4	Nástin faktorové analýzy	171
5	Shluková analýza	176
6	Kvalita a kvantita v pedagogickém výzkumu	179
	Literatura	181

Příloha - statistické tabulky	186
I Distribuční funkce Φ a hustota pravděpodobnosti φ normovaného normálního rozdělení	188
II Kritické hodnoty testového kritéria chí-kvadrát	189
III Znaménkový test	190
IV Kritické hodnoty T_α pro Wilcoxonův test	191
V Kritické hodnoty testového kritéria U_α	192
VI Kritické hodnoty $C_{0,05}$ pro Kolmogorovův -Smirnovův test	193
VII Kritické hodnoty Pearsonova a Spearmanova koeficientu korelace pro $n < 8$	194
VIII Pomocné hodnoty pro dvořádkovou korelaci	195
IX Fisherova z-transformace	196
X Kritické hodnoty testového kritéria t	197
XI Kritické hodnoty Fisherova - Snedecorova F	198
XII Hodnoty R_α pro Duncanův test	199

V posledních desetiletích se ve světě, ale i u nás, stále více uplatňují výzkumy vycházející z paradigmatu post-pozitivistického, které bývají označovány jako výzkumy kvalitativně orientované. Oba uvedené typy výzkumů mají své silné i slabé stránky, a nelze jeden z nich považovat za univerzálně použitelný (ve všech situacích a ke všem účelům). Podle našeho názoru je nejen možné, ale i výhodné ve výzkumné činnosti oba přístupy kombinovat.

Poměrně značná pozornost je v textu věnována statistickým metodám, které se v pedagogických výzkumech využívají. Protože však je učební text určen pro studenty pedagogických oborů a pro pedagogy, kteří pedagogický výzkum realizují, bylo snahou autora dosáhnout srozumitelnosti textu i pro ty uživatele, kteří mají jen základní matematické vědomosti a dovednosti.